Цана 200 мк.

Год II. Вільня, 18 лютага 1923 г. № 4 (16).

ВЫЗВАЛЕНЬНЕ НАРОДУ

Тыднёвая Народная Газэтка

Орган П. Н. П. „Вызваленьне“ Віленскай, Наваградзкай і Палескай земляў.

Цана нумару 200 марак. Газэтка каштуе з паштовою перасылкаю, ў месяц 1000 марак. Без паштовай перасылкі ў месяц 800 марак.	Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Мастовая вул., 1, Народны Дом „Одродзэнe“. Тэл. 618. Рэдакцыя адчынена ад 1—2 і 4—5 г.	Абвесткі: Цэлая старонка . . . . 50.000 мк. ½ старонкі . . . . . 25.000 „ ¼ „ . . . . . 15.000 „ Дробныя абвесткі. . . па 500 „ за радок

Кіраўнік Рэдакцыі: *ЛЮДЗЬВІК ХОМІНСКІ.* *Сябры Рэдакцыі:* *С. ВАЯВОДЗКІ. Ф. ГАЛАВАЧ, С. БАЛІН, В. ШАКУН, Б. ІГНАТОВІЧ. Я. ДРАЗДОВІЧ, М. ДВАРЭЦКІ, А. ШАПЕЛЬ.*

Да усіх чытачоў „Вызваленьня Народу“

Рэдакцыя просіць, каб кожны, хто адтрымоўвае газэтку, зараз-жа выслаў (калі дасюль яшчэ не зрабіў гэтага) у Рэдакцыю да Вільні (Мастовая 1), 2 *(дзьве)* тысячы марак за першы квартал, бо іначэй перастанем высылаць газэтку.

Адначасна просім усіх Вызваленцаў, каб выпісвалі нашую газэтку для сваякоў і знаёмых, кожнаму, хто выпіша дзесяць экзэмпляраў газэткі, дык адзінаццаты будзем высылаць *дарма.* Паведамляем усіх Вызваленцаў у валасных і павятовых Сэкрэтарыятах, якія адтрымоўваюць газэтку на прадаж што ў гэтым годзе *бясплатна высылаць газэткі ім ня будзем.* Кожны сэкрэтарыят за адтрымоўваныя газэты павінен заплаціць *па сто (100) марак* Галоўнай Управе, рэшту затрымлівае для сябе.

Ў НЯДЗЕЛЮ, 25 ЛЮТАГА

адбудзецца

Павятовы Зьезд

П. Н. П „ВЫЗВАЛЕНЬЕ

у Дунілавічах

На зьезьдзе будзе пасол **ГАЛКА.**

---

4 САКАВІКА АДБУДЗЕЦЦА

Павятовы Зьезд

Сяброў і сымпатыкаў

П. Н. П. „ВЫЗВАЛЕНЬЕ“

у Браслаулі

Будуць паслы: **Ант. Галка і Ян Адамовіч**

Вызваленцы, зьяўляйцеся грамадою.

Чаму народ прайграў.

Шмат сабе мы даклярoўвалі у гэтым новым Сойме. Думалі што як толькі будуць новыя выбары дык у Сойм выбяруць лепшых паслоў і ўсё папраўіцца ў нашай Бацькаўшчыне. Тымчасам выбары прайшлі. Новы Сойм ёсьць а Народу ў Польшчы ня лепей, а можа навет і горш зрабілася

Чаму-ж гэта так? Тож Сойм у Польшчы — гаспадар. Толькі Сойм можа папрaвіць жыцьцё працоўнага народу, а ў Сойм гэты кожны грамадзянін Польшчы, бедны ці багаты, вучоны ці нявучаны можа выбіраць. А гэтаж беднага працоўнага народу ў Польшчы найболып. Тож-ж вясковы народ у Польшчы налічвае 80% усіх жыхароў. Чаму-ж гэты народ цераз сваіх прадстаўнікоў не папраўіць Польшчы?

Таму, *што народ гэтыя выбары прайграў,* што скончыліся яны *паражэньнем* працоўных кляс ў што ў Сойме й Сэнаце каралюе Хьена — правіца. Як пабачым. з чароднага артыкульчыку ў Сойме і Сэнаце лявіца ў меншасьці і праз гэта нічога ня можа парадзіць. Але ж, чаму яна ў меншасьці, чаму гэта народ прайграў выбары, чаму 80% у народзе ня маюць 80% у Сойме?

Перш за ўсё ў гэтым вінавата *выбарчая ардынацыя* Паны эндэкі ўжо ў мінулым Сойме чулі небясьпеку страты імі ўлады Бачылі яны, што народ будзіцца, што йдзе па сваё Вызваленьне і захацелі не дапусьціць да гэтага за ўсякую цану. Раней й за ўсё выдумалі. *Сэнат* Ня гледзячы на заўзятую барацьбу ўсяе лявіцы, раней'шы Сойм устанавіў гэту зусім непатрэбную інстытуцыю, заданьнем якое мае быць затрымліваньне поступу і дэмократыі.

Баючыся, аднак, што Сэнату ня стане, эндэкі выдумалі яшчэ адну рэч дзеля з пэўненьня сабе пераваргі ў новым Сойме. Хітры ксёндз Лютаслаўскі выдумаў гэткае расьпісаньне (ардынацыю) выбараў, якое пайшло на карысьць толькі жыдом і Хьене, вельмі пакрыўдзіўшы сялянскія і рабочыя партыі; на лявіцу ўва ўсёй Польшчы выпала 4 мільёны галасоў, на Хьену толькі палова гэтага, або 2¼ мільёны аднак-жа ксяндзоўская хітрасьць зрабіла тое, што на моцы таго расьпісаньня Хьена мае *амаль што столькі-ж паслоў* (а сэн тараў навет і больш), *сколькі уся лявіца узятая разам.*

Другая прычына пройгрышу народу—яго *цемната і несьвядомасьць.* Калі б кожны селянін і рабочы ў Польшчы адд ў свой голас за свой сьпісак дык эндэкам ніякае фальшаваньне ардынацыі не памагло-б. У Сойме была-б лявіцов я большасьць, як я правіла-б Польшчаю не на панскі ўзор. Нажаль, гэтак ня было. Як мы пісалі ў нашай газэтцы ваўкі перад выбарамі апранулі на сябе авечыя скуры і пашлі на вёску па галасы Ачмуцілі людзей прыгожымі слоўцамі, зьвялі іх, выкарысталі ўсё; каго трэ было падкупілі, альбо спалілі гарэлкаю і здабылі патрэбныя галасы. Дык. калі цяпер працоўнаму народу ў Польшчы будзе блага, калі панская ўлада трывае далей, гэта ў першым радзе заслуга тых, якія пры выбарах галасавалі за адзінку, шостку, восемку, альбо дванаццатку. Усім тым, якія, цераз сваю цемнату, прыяцеля і брата ад заклятага ворага не маглі адрозьніць, цяпер увесь народ мусіць дзякаваць за сваё паражэньне й далейшую нядолю. I каб у будучыне выйграць — *трэба прасьветы, прасьветы на весцы якнайбольш*

Справа Народнае Польшчы патрабуе вялікіх ахвяраў Не стае ёй адных толькі галасоў трэба ў яе ўкласьці так сам і *шмат працы.* Трэба усьведаміць цямнейшых, вытлумачыць ім што ёсьць ужо, хто хоча дабра народу, а хто кайданы куе для яго. Трэ было рабіць тысячы сабраньняў і вечаў, пераканаваць і выясьняць мільёнам людзей.

А працы гэтае з нашага боку было замала

Працавалі толькі адзінкі, Галоўная Управа, інструктары, больш ідэйныя Вызваленцы.

Вясковы агул займаўся сваею звычайнаю працаю і не падтрымаў належ-

на свае справы. Таксама ня даў ён патрэбных на працу *грошай*. Хоць ця наш ае Вызваленьне борацца ідэяй, а не гатоўкаю, аднак-жа надрукаваньне газэткі, на адбіцьцё і разьвязеньне нумарноў дзеля галасаваньня, на дарогу й жыцьцё для інструктароў трэ было *шмат, вельмі шмат грошай*.

А мы тых грошай ня мелі. Мелі іх тымчасам эндэкі й пястоўцы. Першым далі паны магнаты (адзін саюз земляўласьнікаў зложыў некалькі сот мільёнаў), каб яны народу не дапусьцілі да поўных правоў — другія зарабілі на шмуглі і спэкуляцыі.

Мы грошы на Народную Справу ўзяць хацелі і маглі б узяць толькі ад самога народу, за народныя грошы хацелі рабіць народную палітыку.

А народ нам гэтых грошай ня даў. Бо што значаць тых некалькі мільёнаў, сабраных на цэглачкі і складкі ў параўнаньні з сотнямі мільёнаў, сыпанымі ворагамі народу.

Можа мы таму толькі не дасталі гэтых грошай, што народ сам іх ня меў. Можа вызваленец, ня маючы чаго ўлажыць у рот сабе і дзецям, ня мог ні гроша даць на сваю палітыку? Гэта магчыма. Але-ж было шмат і такіх, якія даць маглі, але не далі. *Дык на іх падае віна за паражэньне народу*. Цераз сваю скупасьць, надзелі яны новыя кайданы на братоў. Навучаныя гэтую горкаю практыкаю, не шкадуйце сягоньня, браты, гроша на народную справу. Рэгулярна складайце сяброўскія аплаты, ў час плаціце за газэтку, рабеце ўсюды складкі й ахвяры на сваю партыю і пры будучых выбарах напэўна пераможам.

Таксама памятайце, што грош гэты аддаецё ў *пэўныя рукі сваіх выбранцау*, што Управа адлічыцца перад вамі за кожны грош што *усе рахункі, прыходы і расходы кожны вызваленец заусёды можа кантраляваць*. Дык будзьце пэўны, што грошы гэтыя будуць ужыты на карысьць усіх вас, на далейшую барацьбу за права народу і шлеце іх сюды якнайбольш, каб мы маглі аходаць Хьвену.

Апошняю, нарэшце, прычынаю нашага выбарнага паражэньня зьяўляецца *брак адпаведных працаунікоу*

Палітыка — рэч трудная і вымагае вялікае навукі. Ня кожны патрапіць правіць краем, да гэтага трэба шмат прыроджанага розуму, а таксама шмат падгатоўкі й навукі

А падгатоўкі гэтае шмат маюць паны. Кожнае панскае дзіця шмат вучыцца, ходзіць у школу, пасьля ў гімназію, нарэшце ў Унівэрсытэт і там усяму вучыцца, а пасьля бароніць панскія інтарэсы. Памятайце што інтэлігэнты не зьяўляюцца асобнаю клясаю, што інтэлігэнтны пан эндэк заўсёды будзе эндэкам, а мужык, ці рабочы — Мужыком, ці рабочым.

Сягоньняшняя інтэлігэнцыя пераважна панска эндэцкая, але *народ калі хоча перамагчы— мусіць здабыці уласную інтэлігэнцыю*. Толькі тады як мужыцкія дзеці здабудуць тую вялікую навуку, якая пасьля пазволіць правіць краем, толькі тады, калі на ўсіх урадах засядуць прадстаўнікі працоўнага народу, перамога яго будзе поўнаю.

А да гэтага момэнту мусім дайсьці. Аднімаючы ад рота кавалам, пасылайма дзяцей у школу, каб ім, альбо ўнукам нашым, нарэшце, было добра. Рабочыя па гарадох ужо дабіліся свайго. Яны ўжо маюць сваю інтэлігэнцыю, якая разумна бароніць іхнія справы. У мінулым Сойме рабочы клюб П. П. С. быў асабліва прыгатованы, каб правіць краем, там было найбольш разумных і сьветлых людзей, а найдурнейшым, найменей прыгатаваным быў *мужыцкі клюб Пястау*, якія толькі свае ўласныя, а не дзяржаўныя інтарэсы патрапілі добра абрабляць

Мы, Вызваленцы, будзем падобнымі да П. П. С., а не да Пяста. Здабудзем адпаведны лік разумных людзей і тады хопіць кіраўнікоў у нашай працы і павядуць яны нас да перамогі. Дык калі хочам перамагчы пры будучых выбарах і збудаваць Народную Польшчу, мусім цяпер ужо бароцца з цемнатою і здабыць *прасьвету*, шукаць людзей да *працы* зьбіраць *грошы* на справу і падгатаўляць кіраўнікоў.

В. С.

Сіла партыяў у Сойме і Сэнаце.

Ужо ведаеце аб тым, што пры выбарах народ прайграў, што ён ня мае большасьці ў Сойме і Сэнаце, што мае малавата галасоў, каб прымаць патрэбныя народу законы. Тут падаём таблічку з якой пабачыце, колькі з якое партыі ёсьць у Сойме паслоў, а таксама, якія партыі належаць да лявіцы, а якія да правіцы.

Лявіца	Сойм	Сэнат
Вызваленьне	48	8
П. П. С	41	7
Нацыянальн. рабоч. партыя	18	3
Група Оконя	4	—
Стапіншчыкі	2	—
Украінцы	24	10
Беларусы	11	2
Хлібаробы (Украінцы) . .	5	—
Камуністыя	2	—
Разам уся Лявіца . .	155	30
Правіца	**Сойм**	**Сэнат**
Народна-Нацыян. Саюз . .	98	29
Хрысьціянск.-дэмократыя .	43	7
Хрысьц. нацыяналіст. (Дубановіч)	28	11
Усё гэта эндэкі, толькі пад розным сосам		
Разам уся правіца мае	169	47

Клюбы, што не належаць ні да правіцы, ні да лявіцы:

	Сойм	Сэнат
Пястоўцы	70	17
Жыды	34	12
Немцы	16	5
Разам	120	34
Усяго агулам . . .	444	111

Дык бачыце, што і ў гэтым Сойме, а таксама і ў Сэнаце лявіца слабейшая за правіцу, а ўсё залежыць ад галасоў пястаў, жыдоў і немцаў, якія галасуюць то з імі, то з намі.

У адным з будучых нумароў „Вызваленьня Народу“ надрукуем склад нашага Клюбу Вызваленьня ў Сойме і Сэнаце, падаючы прозьвішчы і профэсіі ўсіх нашых паслоў і сэнатараў.

Чаму у Польшчы блага?

Есьць яшчэ гэткія *подлыя* людзі, якія адважваюцца казаць, што блага дзеля таго, што Польшчаю правіць лявіца.

Гэта—адна толькі гадкая і плюгавая *мана*

Перш за ўсё Польшчаю дасюль правіць не лявіца, а *правая рэакцыя*. Эндэкі сядзяць на кожным урадзе, ці становішчы яны мелі маюць дасюль уладу і зьяўляюцца *адпавядальнымі за усе тое*, што ў Польшчы зрабілі. Пілсудскі быў Галоўным Правадыром і *пераможна вёў вайну*, быў Начальнікам Дзяржавы, але яму *не давалі правіць эндэкі*, аж пакуль ня выгрызьлі яго зусім. Начальнік Дзяржавы ня правіў Польшчаю, бо яму не пазваляў Сойм; Польшчаю правілі Прэзэсы Міністраў, а імі былі: *эндэк* Падэрэўскі, *пауэндэкі* Скульскі і Панікоўскі, *правы* Новак і шмат іншых цэлых і поўэндэкаў, канчаючы, нарэшце, *нялевым* Сікорскім, які прабуе папраўляць усю эндэцкую работу.

Скарбам Польшчы правілі і давялі яго да канчальнае руйнацыі *эндэкі*: Грабскі, Глембінскі, Карпінскі, Міхальскі і іншыя. Дык значыцць усюды эндэкі, эндэкі ўгары, эндэкі ўнізе, эндэкі міністры, эндэкі начальнікі, эндэкі ваяводы і старасты, эндэкі дзелаводы, эндэкі судзьдзі і паліцыянты, з малымі толькі выняткамі, ўсюды.

Вось хто правіў Польшчаю, вось хто адпавядае за тое, да чаго Польшчу давёў.

А народ польскі, неэндэцкі ня правіў, але прыгатаўляўся, рабіў толькі сваю арганізацыю будзіўся ад векавога сну. І калі нарэшце пайшоў па часьць улады, выбіраючы свайго кандыдата за Прэзыдэнта, эндэкі баючыся, што ўлада ім выпадзе з рук, хапіліся за рэвальвэр і *праз забойства* хацелі утрымаць уладу.

Дык зноў эндэкі. Толькі эндэкі нясуць адпавядальнасьць за тое, што апошнімі часамі з намі робіцца. Гэта яны, забіваючы Найвышэйшага Дастойніка ў дзяржаве высоўваючы прыяву дамовае вайны, *выклікалі гэты страшэнны скок даргавулі*. Гэта яны і толькі яны вінаваты, што сягоньня за даляр плацім 45 тысячаў, тады як перад сьмерцяй Прэзыдэнта Нарутовіча і авантурамі ў Варшаве той самы даляр каштаваў толькі 10 — 18 тысячаў. І усё ад таго часу гэтак сама падскочыла ў цане І калі вам, Браты, так як ксёндз у Троцкай вол. (глядзі — З вёскі) будзе хто казаць, што блага ў нас дзеля таго, што вы галасавалі за тройку, дык ведайце, што той чалавек *подла* маніць і гэта яму можаце сказаць проста ў вочы.

Бо нягодзен насіць вопраткі Божага слугі чалавек, які, дзеля сваіх схаваных палітычных мэтаў, сьвядома і, добра раздумаўшы, маніць уводзячы ў абмылковасьць цямнейшых, а на пакусу болей сьветлых і усьведамленых сваіх авечак. Калі ж, нарэшце, польскі клір выпаўніць прыказ сьв. Айца і пакіне мяшацца ў палітыку і выкарыставаць Касьцёл і Веру дзеля сваіх гразных мэтаў.

Віктар Сукеньніцкі.

Забойства праваслаунага мітрапаліта.

8 лютага а 8 гадзіне ўвечары ў прыходзкім доме пры царкві на Праге ў Варшаве забіты галава ўсяе Праваслаўнае царквы ў Польшчы мітрапаліт Юры Ярашэўскі, 51 г. З бойства зрабіў праваслаўны архімандрыт Смарагд Латышэнка, 36 г. Ен даў два мітрапаліта тры стрэлы з рэвальвэра, першая куля патрапіла ў левы вік; два другія стрэлы былі скіраваны ўжо да ляжачага.

Па забойстве Латышэнка выбег на падворак, клічучы; „Дзе ўладыка Дзіанісі?“ (праваслаўны архірэй валынскі), пасьля вярнуўся на месца праступленьня. Служба затрымала яго, пакуль прыбыла паліцыя.

Латышэнка празнаецца, што забойства зрабіў, хочучы адомсьціць за ўхіленьне яго ад абавязкаў рэктара Крамянецкае Духоўнае сэмінарыі (што цяпер знаходзіцца ў Хэлме); трэба зназначыць, што Латышэнка, ня гледзячы на ўхіленьне яго, споўняў свае абавязкі да апошняга моманту.

З бойца будзе суджаны экстранным судом і пэўна, што яго спаткае кара сьмерці.

За душу забітага ў праваслаўных цэрквах у Варшаве і на ўсёй Польшчы адбываюцца жалобныя службы.

У хуткім часе ў Варшаве адбудзецца Сынод (Зьезд), усіх праваслаўных архірэяў каб выбраць новага мітрапаліта. Выбраны будзе зацьверджаны Польскім Урадам і Канстантынопальскім Патрыярхам, як найбольшым дастойнікам Праваслаўнае Царквы.

Апошняя гадзіна Прэзыдэнта Нарутовіча.

У апошнюю гадзіну свайго жыцьця прэзыд. Нарутовіч у размове з былым прэзэсам міністраў Скульскім сказаў: „Становішча Прэзыдэнта я прыняў бо лічу в волю Нацыянальнага Сабраньня за прыказ і паслушны гэтаму прыказу стануўся да працы. Аднак бачу, што нядоўга буду стаяць на гэтым становішчы, бо правы лагер пэлюе на мяне, як на сабаку і не пазволіць мне доўга жыць. Сьмерці не баюся, шкадую толькі дзяцей, якія застануцца сіротамі без апекі, бо сястра мая ужо старая і сама патрабуе апекі“.

Калі п. Скульскі хацеў пераконваць прэзыдэнта, што непадобна каб эндэкі адважыліся забіць яго. Прэзыдэнт адказаў: „Вось тутака маю сіняк— паказаў на лоб — дзе мяне ўдарылі ў дзень прысягі каменем, завінутым у сьнег. Маю тысячы паважных запэўненьняў, што ня буду жыць. Сьмерці не баюся, шкада мне толькі дзяцей. Прашу Вас заапекавацца над маёю радню пасьля мае сьмерці“.

П Скульскі дакляраваў зрабіць гэта. Зараз пасьля размовы Прэзыдэнт выехаў да кардынала Какоўскага, а адтуль на адкрыцьце выстаўкі, дзе быў забіты. Дык як бачым, эндэкі зусім не таіліся са сваімі замерамі, а сам нябошчык Прэзыдэнт дакладна прадбачыў свой лёс. І гэтыя людзі цяпер адважваюцца нападаць на лявіцу, называючы сябе збавіцелямі бацькаўшчыны.

Бунт архіпастыраў.

Усе вы чулі, што сьв. айцец свяею граматаю забараніў усім духоўнікам мяшацца ў палітыку і агітаваць за якую нібудзь партыю. Нашым хьенізуючым ксяндзом гэта вельмі не спадабалася і дасюль яны не выпаўняюць прыказу папы, робяць далей палітыку ў касьцёле.

Прыклад непаслухнянасьця і праціўленьня даручэньням Апостальскае Сталіцы яны знаходзяць у сваіх начальнікаў-біскупоў.

Ведама, што ў вельмі зразумелым інтарэсе Рымскага Каталіцкага Касьцёла папа забараніў біскупам і архібіскупам кандыдаваць як у Сойм, так і ў Сэнат. Ен стараўся ня ўводзіць касьцельных дастойнікаў у агонь партыйнай барацьбы Ала кракаўскі біскуп Сапега і львоўскі архібіскуп Тэадаровіч не паслухалі жаданьня папы і кандыдавалі на сьпіску хьены як эндэкі, цераз што яўна прызналі, што належаць да грамады ворагаў народу.

Пасьля забойства прэзыдэнта Нарутовіча пад уплывам хьенітаў да якіх належаць і сэнатары архібіскуп Тэадаровіч і біскуп Сапега, папа закліказаў бодных гэтых дастойнікаў, каб зложылі сэнат ркія мандаты, бо няложка, каб архіпастыры давалі сўцам публічны довад, што зьяўляюцца вучэсьнікамі гэткае ганебнае і шкадлівае для дзяржавы палітыкі. Але ужо доугі месяц праходзіць ад выданьня папскага прыказу. а архіпастыры не зракліся мандатаў і таргуюцца з папаю, каб узяў прыказ назад.

Гэткі вось прыклад пакорнасьці і паслухянасьці даюць нашыя архіпастыры сваім оўцам.

Як кватэруюцца паслы.

Усім ведама, як цяжка ў Варшаве знайсьці якую нібудзь кватэру, хоця б адзін пакой. Варшава гэтак перапоўнена людзьмі, што там гандлююць кватарамі плацячы вялізныя сумы, часта на некалькі мільёнаў за адзін пакой.

Шмат паслоў і сэнатараў дасюль яшчэ ня здолелі знайсьці для сябе кватэры і цяпер месяцца ў найстрашнейшых варунках у скляпох і сутарэнях, альбо на кожнае пасяджэньне Сойму прыяжджаюць у Варшаву, кватэруюць у познях.

У кожным разе старшыня міністраў, якому Сойм даручаў знайсьці для паслоў кватэры, будзе мець цяжкі арэх, каб раскусіць, бо хоць цвіца гандаль кватэрамі, але знайсьці якое нібудзь вольнае памяшчэньне ў Варшаве штука нялёгкая.

А тымчасам выбранцы народу будуць кватараваць на бруку, бо ня могуць яны купляць сабе кватэры за мільёны марак, так як эндэкі.

Браты Вызваленцы, памятайце: „Яніа грошы тонна й палітыка“. Рэгулярна аплачвайце сяброўскія складкі і падпіску на газэту. Складайце мужыцкія грошы на народную палітыку!

ПАЛІТЫЧНЫЯ ВЕСТКІ.

Са сьвету і Польшчы.

— **Новыя грошы.** Дарагоўля выклікала тое, што дасюлешнія паперкі; тысячныя 5 і 10 тысячныя зрабіліся замалымі, пры больших выплатах трэба было насіць цэлыя мяхі грошай. Каб гэта палегчыць, Урад нядаўна выпусьціў новыя 50 тысячныя паперкі Яны крыху большыя за 10 тысячныя, таксама белыя, розьняцца ад апошніх дзьвюма чырвонымі плямачкамі, ў якіх зьмяшчаюцца лічбы.

Як нам здаецца, дык трэба не паперкі большыя друкаваць, але зрабіць так, каб меншыя больш былі варты, але-ж трудна раправаць вялікую гаспадарку.

— **Нядаўна падаражэлі чугункі,** а цяпер ад 15 лютага даражэе пошта на 200%. Простае пісьмо каштуе 300 марак, а перасылка газэты 50 марак. Праўда, што сягоньняшнія 300 марак значаць менш, чымся перадвенныя 7 кап., але-ж пара ужо было-б не падвышаць гэтых цэнаў.

— **Эндэкі мусі пававяцелі,** з праступнік-забойцы Невядомскага робяць свайго сьвятога патрона, усюды робяць на яго часьць памінкі ўрачыстыя імшы і г. д. Расхвальваюць, падносяць праступніка да неба й гэтым іншым ворагам народу кладуць у рукі нож. А як знойдзецца нейкі другі бандыт, дык ізноў будуць умываць рукі.

Не спакушайце народнае цярплівасьці.

— **Палітычныя напады й забойствы** зрабіліся пяпер моднымі на усім сьвеце. Усясьветная вайна гэтак панізіла маральнасьць. што ўсюды, ня толькі ў нас у Польшчы рэвальвэр і нож робяцца адзіным спосабам нацыяналістых разрашаць палітычныя спрэчкі.

Бўгарыя 3 б. м. паражыла ў Софіі (сталіца) напад на прэзэса міністраў Стамбулінскага Падчас, калі Стамбулінскі, выйшаўшы з парляманту, сядаў у сам ход, чатыры чалавекі кінулі бомбы. а затым стралялі з рэвальвэраў. Вазьніца й памочнік былі забіты, два ад'ютанты цяжка ранены, а сам Стамбулінскі выйшаў цэлым. Праступнікі былі затрыманы. Гэта комітажы—баўгарскія нацыяналістыя (эндэкі) з Фракіі, нездаволеныя, што ўрад Стамбулінскага ўхіляецца ад вайны з Грэцыяй.

— **Першая кабета адвакат выступала нядаўна** ў судзе ў Варшаве. Баранілa яна паліцыянта Фішэра, абвінавачанага за тое, што пазволіў арыштованаму ўцячы. Абарона вышла, як павед мляюць газэты, найлепшаю. Гэта было першае выступленьне кабеты, як адвакаткі

Як бачым, кабеты здабываюць усё большыя правы і хутка ні ўчым ня будуць уступаць мужчынам.

Прозьвішча гэтае першае адвакаткі —Вевёрская.

— **Вальны Зьезд дэлегатаў П. Н. П. „Вызваленьне“** з усяе Польшчы адбудзецца ў нядзелю й панядзел к 11 і 12 сакавіка ў Варшаве. На гэты зьезд могуць паехаць усе сябры павятовых управ ў, а таксама дэлегаты кожнага валаснога, або вясковага гуртка, на адным на 50 вызваленцаў, выбраныя агульным сходам гуртка.

Кожны дэлегат павінен мець ся-

броўскі білет, а таксама упаважненьне ад Управы Гуртка з подпісамі і пячаткаю.

Бліжэйшыя падробнасьці аб зьезьдзе хутка падамо, сягоньня толькі папярэджваем усіх, каб надумаліся і ў разе чаго выбралі дэлегатаў на пару дзён да Варшавы, на гэты супольны з народнікамі ўсяе Польшчы вялікі Вызваленчы Зьезд.

Гаспадарчыя парады.

Пазычкі на земляробскія прылады.

Адным з найбольшых няшчасьцяў дробнага земляробства зьяўляецца брак гатоўкі на неабходныя прылады, якія цяпер заусёды страшэнна даражэюць. Хочучы памагчы зруйнаванаму вайною земляробству дзяржава заложыў Дзяржаўны Зямельны Банк, які дае пазычкі толькі на земляробныя мэты, а значыць на паляпшэньне гаспадаркі, на закуп добрага жывога інвэнтара і земляробскіх прыладаў.

Адтрыманьне гэткае пазычкі залежыць ад сапраўднае патрэбы і яе рацыянальнага скарыстаньня. Пазычку можа адтрымаць кожны дробны земляроб, калі выкажа, што яна ўплыве на паляпшэньне гаспадаркі. Дзяржаўны Земельны Банк дае гэтыя пазычкі на працяг ад шасьцёх да дзевяцёх месяцаў, у вынятковых выпадках на адзін год.

Хто хоча старацца гэтае пазычкі, хай падае ў Дзяржаўны Зямельны Банк, Варшава, вул Траўгута 11, (аддзел гэтага Банку хутка мае адчыніцца ў Вільні) уласнаручна падпісанае прашэньне, аплочнае гэрб. збор. на 2000 мк. У тым прашэньні трэба падробна высьніць, на якую мэту будзе ўжыта ўся пазычка і паказаць, якія сумы патрэбны на кожную земляробскую прыладу, або на іншыя мэты. Да прашэньня трэба далучыць гіпотэчную выпіску, а таксама пасьведчаньне валасной канцэляры, альбо Земляробскага Гуртка, што просіць сапраўды земляроб. Спомненыя інстытуцыі маюць выказаць своё зданьне аб тым, хто просіць, як аб земляробе і грамадзяніне. Напрэшце да прашэньня трэба далучыць опісь гаспадаркі. Гэткую опісь найлепей рабіць па ўзоры, выданым Цэнтральным Саюзам Земляробскіх Гурткоў у Варшаве, вул. Тамка І. 1. Адтуль гэткі узор можна сабе выпісаць.

Як толькі ў Вільні адчыняць гэткі Банк, дык зараз напішам аб гэтым у нашай газэтцы, падаючы бліжэйшыя падробнасьці.

З вёскі.

В-ка Бязводная Троцкага пав. і вол.

5 лютага б г. шаноўны ксёндз-пробаршч Рыконцкае парафіі езьдзячы па калядзе, лічыў за свой натуральны абавязак пашыраць нязгоду паміж сваей духоўнай стадою. Кожны з парафіян ў разгаворы з ксяндзом ужываў за тэму найбольш цікавае для ўсіх пытаньне аб дарагоўлі. Дастойны капланны толькі не заспакойвае упаўшага духам насяленьня, а на кожнае пытаньне кажа: Галасавалі за тройку, мацце свой ляцовы Урад, дык цешцеся з панаваньня жыдоў, больш вікаў, ды іншых рэвалюцыянэраў. Ня тое было-б калі б галасавалі за восемку: мелі б зямлю (хіба пасьля сьмерці—*Рэд*), танны хлеб, дровы і наагул, чаго толькі душа жадала б".

А падчас каляды ў нашай вёцы ксёндз далез навет да таго, што заявіў, быццам да яго прыходзілі тры чалавекі, якія яму дакляравалі *выдушыць усіх агітатараў за Вызваленьне.*

Мы пыталіся — хто гэта такія, але ксянджулек затрымаў у тайне іхнія прозьвішчы.

Пытаемся цераз газэту „Вызваленьне Народу", ці ўваходзіць у абавязкі духоўніка пашыраць нязгоду і строіць змовы з цёмнымі асобамі проці сьвяцейшых братоў ўва Хрысьце?

Просім вышэйшыя ўлады аб дапросе шаноўнага духоўніка, высьненьні прозьвішчаў кандыдатаў на Невядомскіх і пры патрэбе пакараньня вінаватых.

Эндэцыя! цешся старанлівата бою выгадаванне а Невядомскім засеянае зерне дае ўраджай сярод багамолаў. Яшчэ мінута і забойствы з-за вугла распаўсюдзяцца па ўсім краі а тады будзеш мець ужытак. Але памятай: *хто мечам ваюе, ад меча гіне.*

м. Дзісна.

У нядзелю 14 студня ў нас у мястэчку адбылося вялікае народнае веча, на якім паслы з П. Н. П. „Вызваленьне" выкладалі нам аб палітычным палажэньні і гаспадарчых справах; народу сабралося каля 2000 чалавек сялян з валасьцёў: Мікалаеўскае, Юсьнеўскае, Празорацкае, Леонпольскае і іншых а таксама рабочых з м. Дзісны. У прэзыдыум выбралі грам. А. Копылава, М. Бяляя і Я. Ляпіцкага. Пасьля прамоў грамадзян паслоў *Я. Адамовіча* і *Шапеля* а таксама грам. *Ржэчыскага,* сабраныя аднагалосна прынялі рэзалютанову, аб неадкладным правядзеньні зямельнае рэформы, затрыманьні военнай колёнізацыі, ўвядзеньні ў жыцьцё закону аб валасным і павятовым самаўрадзе, непрасьледаваньні адміністрацыйнымі ўладамі школаў на матчынай мове вучняў, спыненьні рабаваньнага высяканьня лясоў, замены старайкавое павіннасьці грашовым падаткам, зьліквідаваньні *абывательскіх саюзаў з фашыстаўскім грунтам* і г. д.

Пасьля веча сабраныя шчыра дзякавалі паслом за іх моцную працу дзеля дабра працоўнага народу і галасілі громкія воклікі на чэсьць паслоў і адзінае шчырае народнае партыі „Вызваленьне", якое першае ўзялося за абарону крыўджанага тэйшага народу і вядзе далейшую, барацьбу аж да канчальнай перамогі.

Прысутны.

На патрэбы Вызваленьня ўгэтым тыдні ня даў НІХТО А СОРАМ!

Які-ж Вызваленец, альбо вызваленская вёска захоча ў будучым нумары знайсьці на гэтым месцы сваё прозьвішча?

Не шкадуйце грошы на народную палітыку!

УСЯЧЫНА.

Барацьба с п'янствам.

Апошнімі часамі ў Польшчы дазьдзіўленьня пашыраецца п'янства. Наш Урад і грамадзянства не вядзе належнай барацьбы з гэтай страшэннай бядою якая руйнуе грамадзкае дабро і здароўе грамадзян.

Куды йнач йдзеецца ў іншых дзяржавах. Гэтак—шынкары фабрыканты алькогольных напіткаў і п'яніцы ў *Злучаных Амэрыканскіх Штатах* маюць новую няпрыемнасьць, бо амэрыканскі ўрад абдумвае новыя спосабы, як дабрацца яшчэ лепей усім ім да скуры. У амэрыканскай сталіцы Вашынгтоне, ў Прэзыдэнта Гардынга адбылося сабраньне губэрнатараў з усіх Штатаў спэцыяльна абгаварваць, якія яшчэ ўжыць спосабы прасьледаваньня тайнага вінакурэньня і шынкарства. Няма дзіва, што разумныя амэрыканскія губэрнатары зложылі пэлую праграму дзейнасьці і што хоць памалу і з труднасьцямі амэрыканскі ўрад патрапіць змусіць упартых да пашаны права, што забараняе вырабу і шынкаваньне алькогольнае атруты. Калі Амэрыка магла чым пахваліцца перад усім сьветам, дык у першую чаргу прасьледаваньнем п'янства. Амэрыканскае насяленьне, выхаванае ў цьвярозосьці, патрапіць запанаваць над п'яніцкай Эўропай і над усім сьветам.

Нават *Савецкая Расея,* якая дасюль была царствам самагонкі, пачынае бароцца з п'янствам і не расстрэлам вінаватых а больш пэўным мерамі.

Да барацьбы з п'янствам у Расеі бальшавіцкі ўрад паклікаў асобную арганізацію, што ахпляе усю дзяржаву, а галоўную задачу ў гэтай арганізацыі дзевыў кабетам. Можа б і ў нас у гэтай нашай Польшчы кабечыя арганізацыі сабраліся б прасьледаваць п'янства. А тады падрасьце краёвае багацьце і агульнае здароўе.

Гаспадарчы Аддзел.

(Тут Рэдакцыя будзе зьмяшчаць віленскія цэны на розныя, патрэбныя вёсцы тавары, а таксама на заграгнічныя грошы, каб селянін ведаў, што колькі коштуе і не даваўся ашуканцам вызыскваць яго).

Цэны на заграгнічныя грошы.

7 лютага ў Вільні плацілі:

за 1 даляр	45000— 45800	польск. мк.
„ 10 рублёў золатам	262000—268000	„ „
„ 1 франк	2700— 2900	„ „
„ 100 ням. мк. . . .	230— 245	„ „

Цэны на рамень.

Сырая валовая скура . .	95000—100000	мк. пуд.
На падошвы	7500— 8000	„ фунт.
Пара халяваў	23000—24000	марак.

Цэны на земляробскія прадукты.

Жыта	19—20	тыс. пуд.
Авёс	15½—16	„ „
Гарох	13—14	„ „
Лён	35—41	„ „

Рэдактар-Выдавец: Казімер Сакалоўскі.

Друк Б-оеўскага ў Вільні.